

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
МУКАЧІВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
МУКАЧІВСЬКА МІСЬКА РАДА
ЧЕРКАСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМ. Б.ХМЕЛЬНИЦЬКОГО
ЗАКАРПАТСЬКИЙ УГОРСЬКИЙ ІНСТИТУТ ІМ. ФЕРЕНЦА РАКОЦІ ІІ**

**СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ НАУКИ Й ОСВІТИ
В УМОВАХ ПОГЛИБЛЕННЯ
ЄВРОІНТЕГРАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ**

**Збірник тез доповідей за матеріалами
VI Всеукраїнської науково-практичної конференції**

**Мукачево
13-14 травня 2021 року**

*Рекомендовано до поширення через мережу Інтернет
науково-технічною радою Мукачівського державного університету
(протокол № 4 від «12» травня 2021 р.)*

С 91

Сучасні тенденції розвитку науки й освіти в умовах поглиблення євроінтеграційних процесів : збірник тез доповідей за матеріалами VI Всеукраїнської науково-практичної конференції, 13-14 травня 2021 р., Мукачево / Ред.кол. : Т.Д.Щербан (гол.ред.) та ін. – Мукачево : Вид-во МДУ, 2021. – 572 с.

У збірнику представлено тези доповідей за матеріалами VI Всеукраїнської науково-практичної конференції «Сучасні тенденції розвитку науки й освіти в умовах поглиблення євроінтеграційних процесів». Учасниками конференції розглянуто проблеми та перспективи розвитку педагогічної освіти, психолого-педагогічні аспекти індивідуальної траєкторії професійного становлення особистості, сучасні орієнтири розвитку економіки, управління та інженерії, актуальні проблеми розвитку сфери обслуговування, туризму та збереження історико-культурної спадщини, тенденції розвитку сучасного суспільно-політичного та культурно-мистецького простору.

Видання розраховане на науковців, педагогів, викладачів, аспірантів та студентів, які займаються науково-дослідною роботою.

Редакційна колегія:

Щербан Т.Д. – д-р психол. наук, професор (голова);

Гоблик В.В. – д-р екон. наук, професор;

Кобаль В.І. – канд. пед. наук, доцент;

Пігош В.А. – канд. екон. наук, доцент;

Максютова О.В. – провідний фахівець ВНТД.

Відповідальність за достовірність фактів, власних імен, цитат, цифр та інших відомостей несуть автори публікації.

ГУТІЙ А., ЛАЛАК Н. В. До проблеми формування у здобувачів початкової освіти ключових та предметних компетентностей	61
ДЕКЕТ Д. М., КУЗЬМА-КАЧУР М.І. Екскурсія як одна з форм краєзнавчої роботи з учнями початкової школи	63
ДОБОШ О. М., ГОЛИК М.М. Самоосвітня компетентність як педагогічна проблема .	65
ДОБОШ О. М., ДРАБИК У.В. Понятійний і сутнісний зміст контролю й аналізу як функцій управління закладом освіти	67
ДОБОШ О. М. Організація партнерства сім'ї та закладу дошкільної освіти в сучасних умовах	69
ДОБОШ О. М., РУСИН В.І. Наставництво як один із шляхів оптимізації процесу професійної адаптації молодих вихователів ЗДО	72
ДОБОШ О. М., СЕКЕРЕШ Е.В. Професійна компетентність магістрів з дошкільної освіти: аналіз поняття	74
ДОБОШ О. М., СТЕЦЬ А.М. Моніторинг власної професійної діяльності фахівців дошкільної освіти як наукова проблема	76
ДОКТОР К. О., ГРАБ М. В., ПАВЛИК М. А. До проблеми формування математичної компетентності майбутніх учителів початкових класів	78
ДОЧИНЕЦЬ Г.Д., ЧЕКАН О.І. Особливості розвитку емоційної сфери дітей старшого дошкільного віку	80
ДУБОВИЧ М.А., ЧЕКАН О.І. Сенсорний розвиток дошкільників із порушеннями мовлення	83
ДЬОРДЬ К. М., ПИНЗЕНИК О. М. Сутність та структура управлінської культури керівника закладу дошкільної освіти	85
ЖУКОВ І. С., КУШНІР І.І. Забезпечення ефективності інноваційної діяльності у вітчизняних організаціях на основі зарубіжного досвіду	87
КАЛІЙ І. Я. Інклюзивна освіта як сучасний соціально-педагогічний феномен.....	89
КАРЕЛШКОВА Я.С., ФЕНЧАК Л.М. Педагогічна освіта XXI століття: тенденції та перспективи	91
КАРТАШОВА Л.А., ГУШТАН Т.М. Професійний розвиток учителів початкової школи у системі методичної роботи як управлінська проблема	92
КАС'ЯНЕНКО О.М., МОНДИК Т.М. Раннє виявлення і основні напрями профілактики мовленнєвих порушень в перші роки життя дитини	94
КАС'ЯНЕНКО О.М., ПІЧКАР А.В. Сутність та особливості становлення професійної культури майбутнього вихователя	96
КВАК О.О., ТОВКАНЕЦЬ Г.В. Технологія розвитку критичного мислення на уроках в початковій школі	98
КИРЛИК Д. І., МАЙБОРОДА І. Е. Українська народна іграшка як засіб розвитку та національного виховання молодших школярів	100
КОБАЛЬ В.І., ВОВЧОК М.В. Шляхи вдосконалення управління закладом освіти у контексті гендерної політики	102
КОБАЛЬ В.І., КЛІМОВА В.Є. Шляхи соціального становлення особистості молодшого школяра у навчальній діяльності	105
КОБАЛЬ В.І., МИСКО М.І. Стиль взаємодії керівника та підлеглих у закладах освіти: постановка проблеми	107
КОБАЛЬ В.І., ОПРИШ Б.М. Управління розвитком психолого-педагогічної компетентності класного керівника	109
КОБАЛЬ В.І., ТОВТ В.В. Особливості індивідуальної роботи з учнями початкової школи з девіантною поведінкою	111
КОЗЬМА А.А., ТОМАШЕВСЬКА М.О. Теоретичні основи виховання гуманної поведінки у дітей дошкільного віку	113

проблемного навчання, інтерактивне навчання тощо. Для майбутнього вчителя надзвичайно важливим є не лише здобуття теоретичних знань, але й підкріплення їх практичною діяльністю, відтак ділова гра у межах освітнього процесу у ЗВО дозволяє спочатку спробувати свої педагогічні сили у штучно створених умовах. Проведення студентами уроків з математики в спеціально створених умовах закладу освіти дозволяє поглибити та систематизувати математичні знання, спробувати себе у ролі вчителя.

Таким чином, структуру математичної компетентності майбутнього вчителя початкових класів ми розглядаємо як комплекс складників: арифметичного, алгебраїчного, геометричного, логічного, складника тотожних перетворень математичних виразів. Процес формування математичної компетентності майбутніх учителів початкової школи засобами інноваційних технологій ґрунтуються на принципах науковості, системності, доступності, свідомості, органічної єдності теоретичної і практичної підготовки.

Література

1. Бібік Н. М. Компетентність і компетенція у результатах початкової школи. *Початкова школа*. 2010. № 9. С. 1–4.
2. Вагіс А. Формування математичної компетентності майбутніх вчителів початкових класів засобами навчально-дослідницької діяльності. *Проблеми підготовки сучасного вчителя*. 2015. Вип. 11 (1). С. 93–98.
3. Великий тлумачний словник сучасної української мови / уклад. і голов. ред. В.Т. Бусел. Київ : Ірпінь : ВТФ «Перун», 2009. 1736 с
4. Глузман Н. А. Методико-математична компетентність майбутніх учителів початкових класів : монографія. Київ : ВИЦА ШКОЛА-XXI, 2010. 407 с.
5. Глузман Н. А. Професійна компетентність вчителя початкових класів: характеристика базових понять дослідження. *Гуманітарні науки*. 2010. № 1. С. 66–74.
6. Головань М. С. Математична компетентність: сутність та структура. *Науковий вісник Східноєвропейського національного університету*. 2014. № 1. С. 35–39.
7. Евтыхова Н. М. К вопросу о функциональной математической грамотности будущего учителя начальных классов. *Концепт : науч.- метод. электрон. журн*. 2015. Т. 9. С. 81–85.

УДК 373.2.015.311:159.942.2(043.2)

ДОЧИНЕЦЬ Г.Д., ЧЕКАН О.І.,
Мукачівський державний університет

ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ ЕМОЦІЙНОЇ СФЕРИ ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

У різні часи видатні педагоги підкреслювали значення емоційних аспектів у вихованні, навчанні та спілкуванні. Емоційне насичення організму людини є її важливою природною потребою, яка розвивається протягом усього життя. Потреба людини в емоційному насиченні задовольняється, головним чином, у процесі боротьби за досягнення найрізноманітніших цілей, які індивід перед собою ставить.

У своїх дослідженнях П. Анохін визначає емоції як фізіологічні стани організму, що мають чітко виражене суб'єктивне забарвлення й охоплюють усі види почуттів і переживань людини – від глибоко травмуючих страждань до високих форм радості й соціального життєвого відчуття [1]. Р. Немов пояснює дане поняття як клас психологічних явищ, що являють собою внутрішні стани людини, які суб'єктивно переживаються і супроводжуються приємними чи неприємними відчуттями [3]. В. Квінн дає таке пояснення: «Емоція – це вираження ставлення людини до своїх потреб, їх задоволення чи незадоволення» [2].

Емоційне забарвлення є обов'язковою характеристикою процесу навчання. Зі вступом дитини до ЗДО пов'язані зміни в емоційній сфері. Адже важливим новоутворенням старшого дошкільного віку є формування нового рівня афективно-потребової сфери, яка дозволяє діяти не безпосередньо, а свідомо керуючись поставленими цілями, моральними вимогами та почуттями (Л. Божович).

Досліджуючи емоційний розвиток дітей старшого дошкільного віку, Л. Виготський, О. Запорожець, Д. Ельконін, Г. Костюк, П. Якобсон розкрили такі особливості емоційної сфери: втрату дитячої безпосередності; посилення самосвідомості; підвищену чутливість, здатність глибоко й болісно переживати; виникнення рефлексії; покращення орієнтації в соціальних ситуаціях.

З віком почуття й переживання стають складнішими, диференційованими. «У старшому дошкільному віці, – зазначає Л. Божович, – не тільки виникають нові емоції, але й ті емоції, які мали місце в дошкільному дитинстві, змінюють свій характер і зміст» [3].

Крім того, слід зазначити, що наявність емоційного чинника у процесі навчання підвищує ефективність корекційного впливу, в тому числі при вирішенні завдань розвитку психомоторної функції дітей старшого дошкільного віку. При нестачі ж емоційного контакту істотно порушується розвиток самосвідомості, формується невпевненість у собі, у власних можливостях, знижується самоповага.

Проблема підвищення ефективності комплексної психолого-педагогічної роботи зі збільшення рівня емоційного благополуччя дітей старшого дошкільного віку не втрачає своєї актуальності. Згідно з даними спеціальної психолого-педагогічної літератури вада слуху призводить до затримки в розвитку емоційної сфери дітей. Численні дослідження вказують на те, що основні напрямки в розвитку емоційної сфери глухої дитини ті ж самі, що й у дитини з збереженим слухом: і та і інша народжується з готовим механізмом оцінки значимості зовнішніх впливів, явищ і ситуацій з погляду їх відношення до життєдіяльності - з емоційним тоном відчуттів. Але вже на першому році життя відчуваються розбіжності між дітьми, щочують, і дітьми з порушенням слуху в розвитку емоцій і надалі вони тільки збільшуються. (Б. Корсунская, Т. Розанова та ін.).

На розвиток емоційної сфери дітей, впливають певні несприятливі чинники. Порушення словесного спілкування частково ізолює дитину від оточення, що створює труднощі в засвоєнні соціального досвіду. Глухим дітям не доступна виразна сторона усного мовлення, музики. Відставання в розвитку мови негативно позначається на створенні своїх і чужих емоційних станів і, як наслідок, спостерігається спрощеність міжособистісних відносин. Обмежений потік зовнішньої інформації через ураження слухової функції спотворює сприйняття її змісту, утрудняє спілкування, ускладнює умови психомоторного розвитку, викликає негативні емоції й стресові переживання (Ж. Шиф, Т. Розанова та ін.).

У дітей старшого дошкільного віку без порушення слухової функції на початку навчання у ЗДО спостерігається посилення стриманості й усвідомленості в прояві емоцій, підвищення стійкості емоційних станів. Дошкільнята старшої вікової категорії вже вміють управляти своїми настроями, вони більше врівноважені, чим дошкільники й підлітки. Їм властиві тривалі, стійкі й радісно - бадьорі настрої. Емоційні переживання здобувають узагальнений характер, формуються вищі почуття - пізнавальні, моральні, естетичні.

Тому, дослідження рівня емоційного благополуччя дітей старшого дошкільного віку, а також факторів, які на нього впливають дозволить покращити психоемоційний розвиток дошкільнят, що у подальшому буде сприяти інтеграції цих дітей у соціум, поліпшить їх навчальну адаптацію, надасть можливість найбільш повно реалізувати себе як особистість.

Крім того, слід сказати, що засоби фізичного виховання, зокрема рухливі ігри, цінні для розвитку здібностей дошкільнят щодо регулювання своїх емоційних станів. Інтерес до рухливих ігор обумовлений яскравими емоційними переживаннями дітей. Для їхніх емоцій характерні такі особливості: безпосередність характеру, яскрава зовнішня вираженість у міміці, рухах, вигуках. Діти означеного віку ще не здатні приховувати емоційні стани і піддаються їм стихійно. Емоційний стан швидко змінюється як за інтенсивністю, так і за характером. Діти не здатні контролювати і стримувати емоції навіть тоді, коли цього вимагають обставини. Ці якості емоційних станів стихійні, вони можуть закріпитися і стати рисами характеру.

Література

1. Анохин П. К. Эмоции / П. К. Анохин // Психология эмоций : тексты / под ред. В. К. Вилюнаса, Ю. Б. Гиппенрейтер. – М. : Изд-во Моск. ун-та, 1984. – С. 172–178.
2. Квинн В. Н. Прикладная психология : учеб. пособие для студ. вузов и слушателей курсов психол. дисциплин / Вирджиния Н. Квинн ; [пер. с англ. Н. Мальгина и др.]. – 4-е междунар. изд. – СПб. : Питер, 2000. – 558 с. – (Серия «Учебник нового века»). [96, С. 213–282.]
3. Немов Р. С. Психология : Словарь-справочник : в 2-х ч. Ч. 2. / Роберт Семенович Немов. – М. : Владос-ПРЕСС, 2003. - 302, [1] с. [148, С. 317–329.].

МУКАЧІВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

89600, м. Мукачево, вул. Ужгородська, 26

тел./факс +380-3131-21109

Веб-сайт університету: www.msu.edu.ua

E-mail: info@msu.edu.ua, pr@mail.msu.edu.ua

Веб-сайт Інституційного репозитарію Наукової бібліотеки МДУ: <http://dspace.msu.edu.ua:8080>

Веб-сайт Наукової бібліотеки МДУ: <http://msu.edu.ua/library/>